

УДК 78.071.2

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vas.25.2024.109-119>

СТАНОВЛЕННЯ ДИРИГЕНТА-ХОРМЕЙСТЕРА: ТРАДИЦІЇ ШКОЛИ ТА СУЧАСНІ ТРЕНДИ

Олександр ВІЛА-БОЦМАН

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5186-893X>

*Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової,
кафедра хорового диригування,
вул. Новосельського, 63, Одеса, Україна
e-mail: avilabotsman@gmail.com*

Статтю присвячено розгляду трьох основних аспектів становлення сучасного диригента-хормейстера в контексті трендів розвитку національної хорової школи України загалом та Одеської хорової школи зокрема. Одним із висвітлених аспектів є творче становлення диригента через освітню інтеграцію та міждисциплінарний підхід у професійній підготовці. Не менш важливим компонентом дослідження є вокальне оснащення хорових виконавців, що містить практичний, стилістичний та фізіологічний аспекти розвитку вокальної техніки. Визначено, що аналіз та практичне опанування сучасної музичної мови, а саме ладо-мелодичного та метроритмічного різноманіття репертуару сучасних хорових колективів, є викликом для молодих диригентів-хормейстерів та потребує дослідницько-методологічного перегляду. Наголошено на необхідності поєднання новітніх підходів у професійній підготовці зі збереженням традицій школи. Взаємодія зазначених вище аспектів сприяє формуванню диригента-хормейстера нової генерації.

Ключові слова: сучасне хорове мистецтво, хорові школи України, традиції виконавської школи, диригент-хормейстер, освітня інтеграція, вокальне оснащення хорових виконавців, сучасна музична мова.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Хорове мистецтво завжди відігравало вагомий роль у формуванні культурного образу України, ставши однією з визначальних складових національної ідентичності, що сприяло розвитку вітчизняної музичної культури у різні історичні епохи. Вже понад два століття історія професійної світської хорової культури на території України нерозривно пов'язана з виникненням та розвитком виконавських шкіл [10]. Історія Київської, Одеської, Львівської та Харківської хорових шкіл свідчить про вплив регіональних культурних особливостей на розвиток музичного навчання та виконавської практики. Сьогодні в умовах воєнного стану репертуарна політика хорових шкіл України насамперед пов'язана зі зміною парадигми, що визначає виконавську діяльність колективів, урахування суспільно-політичних реалій та емоційний стан громадян, бажання виявлення солідарності, підтримки та сприяння об'єднанню суспільства в

умовах випробувань. Однак при цьому ще більше зростає важливість глибинного розуміння історії хорової культури, бо в часи стрімких суспільних змін легко загубити те, що завжди входило до завдань будь-якої творчої школи: гармонійний синтез минулого та сучасного, безперервний пошук нового, що згодом може бути відтворене вже як цінна традиція школи, іншими словами – еволюційна безперервність та спадкоємність.

Зазначимо, що еволюція хорової школи тісно пов'язана з творчою діяльністю її представників. Хорова школа, як важливий центр професійної підготовки, не лише надає вихованцям необхідні навички та знання, вона є початковим етапом формування їхнього індивідуального виконавського стилю. Згідно з О. Катрич, “Індивідуальний стиль музиканта-виконавця – це відповідна до специфічності його музичного світобачення система виражальних засобів, яка, зберігаючи цілісність, функціонує в якості опорного чинника переінтонування різних композиторських стилів” [9]. Після завершення навчання випускники стають активними учасниками хорового життя та, керуючись власним творчим потенціалом, змінюють та вдосконалюють естетичні та виконавські принципи школи. Таким способом вони впливають на еволюцію хорової школи, збагачуючи її стильові засади новими ідеями та концепціями, що відображають їхню власну творчу ідентичність.

У художньому виконанні музики головним є комунікативний контакт між композитором, інтерпретатором, виконавським колективом та слухачем, який визначає якість розкриття художніх образів. Основна відповідальність за цю взаємодію покладається на інтерпретатора, оскільки композитор у своєму творі залишає загальні вказівки, які потребують уточнення і доповнення в аспектах ритму, динаміки, фразування та інших елементів виконання. Фокусуючись на понятті “індивідуальний виконавський стиль диригента”, ми натрапляємо на детальні дослідження професійних характеристик музиканта, його творчої манери та художнього мислення. Класифікація виконавських стилів (у працях О. Катрич та ін.) надає можливість розуміти різноманітність індивідуального вираження музикантів у виконавстві [9]. Однак, досліджуючи процес становлення диригента-хормейстера української хорової школи, ми стикаємося з певними викликами сьогодення: хоровий спів втрачає свою колишню “найдемократичність”, проте знаходить свої нові форми у синтезі жанрів, стилів та, навіть, культур [2]. Виступи високопрофесійних хорових колективів конкурують за увагу з іншими музичними шоу, а розвиток віртуальних хорів та онлайн-сервісів, починаючи з епохи пандемії COVID-19, підсилює ці тенденції.

Аналіз останніх досліджень та публікацій за темою статті. Під час дослідження питань історії української хорової культури важливими стали наукові праці П. Андрійчука, Л. Кияновської, А. Лашенка, І. Шатової, Є. Бондар, С. Волкова та ін.

Питання теорії та історії диригентської майстерності, а також індивідуального виконавського стилю диригента розроблені у працях Л. Бутенко, Ю. Пучко, В. Сумарокової, І. Талгама, Ю. Ткач.

Регіональні особливості становлення професійної музичної освіти загалом та хорової освіти зокрема висвітлювались у працях О. Антоненко, І. Бевської, О. Васюти, І. Герасимової, Ю. Портного, І. Шатової та ін.

Дослідження специфіки роботи з вокально-хоровими колективами спирається, насамперед, на праці з хорознавства таких авторів, як К. Пігров, Н. Белік-Золотарева, Е. Білявський та ін.

Про проблеми формування професійного музичного слуху висвітлювалось у наукових працях з сольфеджіо таких авторів, як О. Афоніна, І. Кочкина, В. Луговенко, С. Пермінова, К. Пігров, О. Сокол, В. Шип та інших, однак у своїй більшості вони орієнтовані на інструментальну музику, особливо це стосується прикладів із сучасної музики. Винятком є “Сольфеджіо” К. Пігрова та В. Шипа для диригентсько-хорових відділень (однак, закономірно, що у цій праці немає прикладів із сучасної хорової літератури), а також “Хорове сольфеджіо” Ф. Култуева та О. Супрун. Окремо варто звернути увагу на наукові праці та статті Н. Кьон, А. Серебрі, які дають уяву про специфіку сольфеджіо для студентів вокальної спрямованості; В. Горчакової, яка пропонує розгляд міжпредметних зв'язків сольфеджіо та диригування; Т. Павленко, де висвітлюються принципи сольфеджіо на народнопісенній основі; С. Пермінової, яка розкриває міжпредметні зв'язки хорового класу та сольфеджіо; і Побережної Г. І., праця якої відкриває сторінки стильового сольфеджіо.

Серед вітчизняних авторів літератури з питань засвоєння сучасної музичної мови у хорі можна виділити Е. Білявського, що розглядає інтонаційні труднощі та шляхи їх подолання у репетиційному процесі. Також становить інтерес педагогічний досвід О. Сокола, який у своїх працях підкреслює важливість творчих форм навчальної роботи.

Невирішені частини загальної проблеми. На наш погляд, ґрунтовного дослідження потребують аспекти взаємодії хорової школи як структури, що стрімко еволюціонує в сучасних умовах, та творчої особистості диригента-хормейстера. Результати дослідження потенційно сприятимуть не лише вдосконаленню виконавської практики, а й прогресу в сучасному хорознавстві.

Мета дослідження – з'ясувати взаємозв'язки між трендами розвитку сучасної хорової школи України та становленням індивідуального виконавського стилю диригента-хормейстера.

Виклад основного матеріалу. Культурні носії зберігають національну ідентичність різними способами, зокрема музику. Хорові школи є історико-стильовими засадами в процесах локалізації та глобалізації сучасного хорового мистецтва. Глобалізація передбачає дедалі більшу інтернаціоналізацію цієї сфери, перетинаючи кордони та сприяючи обміну стилями, техніками, репертуаром і традиціями. А це – творче спілкування, міжнародні конкурси, фестивалі та обмін інноваціями у сфері фахової освіти. З іншого боку, локалізація передбачає адаптацію до конкретної культури чи спільноти через вибір репертуару, що відображає місцеві традиції та історію, використання місцевої мови або діалекту, а також адаптацію стилю виконання з урахуванням місцевих музичних уподобань. Україна, відкрита для глобалізації, знаходить

свої способи прийняття одних і відхилення інших тенденцій, зберігаючи унікальну філософію та духовність, що абсорбуються в її культурі.

З іншого боку, фахова хорова освіта нерозривно пов'язана з суспільством, і глобалізація вплинула на неї так само, як і на суспільство загалом. Нині освіта націлена на підготовку студентів до мінливих ринків праці, спричинених глобалізацією. Сучасні навчальні заклади пропонують транснаціональні програми, онлайн-освіту та нові курси, розроблені у відповідь на технологічний прогрес. З'являються нові способи співпраці та навчання протягом життя завдяки новим технологіям і медіа.

Виконавська школа є універсальним явищем і відкритою синергетичною системою в соціокультурному континуумі. Вона може бути репродуктивною, зосередженою на культивуванні внутрішніх традицій та авторитарній ролі вчителя, або продуктивною, орієнтованою на творчу самореалізацію учнів та засвоєння зовнішніх традицій. Школа об'єднана спільною виконавською моделлю та рольовими функціями вчителя й учня. Авторську виконавську школу можна розглядати як синергетичний феномен, що функціонує як відкрита система, здатна до самоорганізації та передання наступним поколінням.

Розглянемо три основні аспекти, що становлять базу сучасного фахового комплексу хороших виконавців та є, на наш погляд, цікавими для подальшого дослідження.

1. *Творче становлення диригента та освітня інтеграція.* Всесвітня практика доводить ефективність міжпредметної або міждисциплінарної інтеграції в процесі фахової підготовки хороших диригентів, яку широко використовував засновник Одеської хорової школи Костянтин Пігров. Під його керівництвом кожна дисципліна, яку вивчали студенти Одеської державної консерваторії, працювала на творчі досягнення хорового колективу консерваторії [1, с. 6]. Хорове диригування у XXI столітті потребує не лише комплексного володіння навичками, а й розвитку яскравої, миттєво впізнаваної індивідуальності та креативного мислення, що визначає новий вимір у сучасній практиці та науковій літературі з цього питання. Приклади інтеграції на різних рівнях:

- Зв'язок між різними дисциплінами та етапами навчання: єдність цілей та принципів, або об'єднання різних складових навчального процесу [13].

- Використання законів, теорій та методів однієї дисципліни у вивченні іншої, що приводить до появи нових типів знань (наприклад, вивчення принципів роботи SMM для організації та просування віртуальних виконавських проєктів, дослідження аудиторії тощо).

- Синергія офлайн- та онлайн-засобів організації як виконавства, так і навчання (актуально з 2020 року – спочатку через пандемію, а нині через воєнний стан) [5].

- Інтеграція фахових дисциплін з іншими галузями гуманітарного знання.

- Інтеграція навчальних компонентів навколо основної дисципліни (для К. Пігрова це був хоровий клас як виконавська лабораторія, для багатьох

сучасних шкіл, зокрема європейських, це – практикум роботи з хором, виступи в ролі диригента).

Головне завдання сучасної вищої школи – підготувати з музично обдарованої молоді гнучких та конкурентоспроможних фахівців з високим рівнем знань, умінь та виховання. Процес адаптації до сучасних вимог допомагає хорівій школі залишатися актуальною та динамічною, забезпечуючи її неперервний розвиток і прогрес. Професійна освіта не може залишатися в незмінному стані, при тому, що все довкола змінюється: стрімкий розвиток науки і техніки, інформатизація та віртуалізація суспільства, мобільність світового ринку праці – це ті виклики сучасності, з якими повинні впоратися молоді фахівці. Отже, професійна диригентсько-хорова освіта, майже синхронно з тенденціями суспільства, все більше набуває рис інноваційності як у якісному плані (пошук нових ідей, форм, засобів комунікації зі слухачем), так і “еволюційно-історичному” (сюди можна віднести процес самовідтворення школи).

Процес навчання хорового диригування, урахувавши психологічні аспекти, потребує системного підходу. Особливу увагу приділено формуванню ціннісних орієнтацій молодих диригентів у мистецькій освіті та їхній акмеологічній спрямованості. Урахувавши це, важливо використовувати міжособистісний діалог та взаємодію з художніми образами для ефективного навчання. Такий підхід допомагає глибоко та комплексно освоїти теорію та практику диригування, а також розвивати творчість та здатність до інновацій. Важливим аспектом є також активне формування цінностей, які визначають професійну мораль та світогляд майбутнього диригента, що відображається в його роботі з вокально-хоровим мистецтвом та виборі репертуару.

Створення системи професійно важливих якостей хорового диригента є головною метою професійного розвитку особистості, що включає морально-естетичні, вольові, інтелектуальні здібності, професійні якості та компетентність. Інтегративний підхід до підготовки хормейстера, на наш погляд, надає усі необхідні на сучасному етапі інструменти для удосконалення творчої школи щодо задоволення освітніх та художньо-естетичних потреб сучасної творчої молоді.

2. Вокальне оснащення хорових виконавців та специфіка диригування у вокально-хоровому жанрі. Розглядаючи традиційні еталони хорової звучності та сучасні тенденції в її еволюції, можна виділити три основні аспекти сучасного вокального оснащення хормейстерів: практичний, стилістичний та фізіологічний.

Практичний аспект вокального оснащення хормейстерів містить його інтеграцію у фахову підготовку. Це сприяє не лише фізіологічному розвитку голосового апарату, а й формуванню базових навичок, таких як чистота інтонування, метроритмічна та артикуляційна чіткість. Привнесення прикладів з хорової літератури до процесу розспівування допомагає студентам подолати труднощі виконання конкретних творів, розвиваючи в них вміння контролювати дихання, артикуляцію та точність інтонації. У цьому процесі важливо взяти до уваги індивідуальні особливості кожного студента, поєднуючи індивідуальні та групові форми вокальної роботи.

Структуруючи *стилістичний аспект*, варто зазначити, що хоча академічний хор залишається популярним, однак простежується тенденція розширення звукової палітри у сучасних хорових творах. Програми хорових заходів часто містять твори різних національних та етнічних музичних культур, а також сучасних композиторів. Це вимагає від хормейстерів використання різних вокальних прийомів для досягнення автентичного звучання кожного твору. У сучасному хорі також простежується вплив естрадно-джазового співу, що вносить різноманітність у хорову звучність. Ці техніки включають різноманітні прийоми, такі як субтон, белтинг, слайд, фрай та інші, що мають потенціал стати важливим елементом хорового співу. Важливо взяти до уваги, що для ефективного виконання цих прийомів студентам потрібно оволодіти відповідною технікою. Оскільки вокальний курс для хормейстерів у вишах зазвичай скорочений, це може стати проблемою, адже студентам доведеться засвоювати нові вокальні техніки на заняттях хорового класу. Зважаючи на це, важливо, щоб керівники хорів володіли бездоганною вокальною методикою та мали глибокі знання про фізіологію голосу.

Дослідження *фізіологічних аспектів* вокальної роботи в хорі має довгу історію, і однією з популярних та ефективних методик є ФМРГ, запропонована В. Ємельяновим наприкінці минулого століття. Цю систему розвитку голосу було розроблено для вирішення проблем недостатньої вокальної підготовки вчителів співу та хормейстерів, вона базується на так званих сигналах домашньої комунікації (крик, сміх, вереск, писк, свист, шипіння, рик, плач тощо). Хоча подібні вправи можуть мати значний ефект, зауважимо, що вони потребують великої професійної підготовки в області фоніатрії та методики сольного співу та не можуть бути основою вокальної роботи в хорі. Також важливо зазначити, що, хоча ці принципи широко використовують в Україні, їх використання повинно бути обмежене серед недосвідчених хормейстерів, оскільки неправильне застосування може призвести до серйозних захворювань співацького голосу.

Розвиток вокальних навичок, вокального слуху та вокального мислення стає передумовою створення хоровим диригентом власного комплексу жестів, бо він отримує свої вокально-слухові уявлення під час занурення в хорове звучання. Важливе завдання хормейстера як диригента – “озвучити руки”, зробити так, щоб мануальна складова диригування мала тісний контакт зі співацьким звуком у повному кількісно-якісному розумінні. Різні частини руки диригента, зокрема кисть, передпліччя та плече, мають свої виразні та неповторні особливості, які використовують під час диригування. Тільки в цьому випадку ми можемо говорити про “вокальне диригування”, коли виразність і пластика рук не тільки співзвучні з вокальною технікою, а й сприяють її вихованню в процесі роботи з хором. У процесі креативного переінтонування партитури диригент-хормейстер виявляє ідею композитора та реалізує її у своїх вокально-слухових уявленнях, що базуються на взаємодії різних видів чутливості, таких як слухова, вібраційна, зорова та тактильна. Отже, самостійне художнє виконання диригентом окремих голосів хорової партитури сприяє закріпленню звукового образу в його тембровому забарвленні та створенню відчуття співацького звуку в жестах.

3. *Опанування сучасної музичної мови хоровими виконавцями.*

Молоді хормейстери проходять еволюційний шлях формування власної індивідуальності, зокрема в контексті репертуару та стильових уподобань, які вони реалізують у своїй подальшій творчій діяльності. Ці процеси відбуваються відповідно до культурних, історичних та естетичних традицій конкретних країн. Беручи до уваги різноманітність хорової музики ХХ–ХХІ століть, зазначимо, що розвиток ладо-мелодичного слуху та метроритмічних навичок досяг найвищого рівня значущості у підготовці молодих хорових диригентів, адже сприйняття та відтворення музичних композицій з точністю та виразністю є одним із компонентів фахового комплексу.

У процесі вдосконалення ладо-мелодичного та гармонічного слуху хорового виконавця на сучасному музичному матеріалі важливо оволодіти різноманітним ладів, уміти перемикатися між ладами, вивчати особливості сучасної хорової фактури. Оскільки сучасна хорова фактура тяжіє до розвинутого дисонантного багатоголосся, добре розвинений ладо-мелодичний слух є потрібним для досягнення якісного та збалансованого звучання. Освоєння сучасного хорового багатоголосся пропонується починати з закріплення впевненого інтонування акордів класичної гармонії і дисонантних інтервалів, що є важливою базою для успішної роботи з музикою ХХ–ХХІ століть. Також відмітимо, що більшість складних співзвуч можна розкласти на тризвуки і септакорди, що дає змогу застосувати до них традиційні методи роботи.

Робота над метроритмом має на меті досягнення свободи орієнтації в ритмічних малюнках та вміння швидко перебудовуватися під час змін метричних акцентів. Основні ритмічні труднощі в сучасному хоровому репертуарі містять комбінації синкоп, нерегулярно-акцентні метри, поліритмію та мономірну ритміку. Вивчення поліритмії та мономірної ритміки потребує особливих підходів, таких як кінестетичний та арифметичний методи [3].

Якщо ми звернемося до здобутків Одеської хорової школи, то зазначимо, що методика розвитку професійних слухових навичок майбутніх хорових диригентів, розроблена К. Пігровим та його спадкоємцями, залишається актуальною, проте потребує уваги до кількох аспектів: насамперед, потрібно забезпечити базування навчального матеріалу на сучасному хоровому репертуарі, що потребує постійного оновлення; по-друге, потрібно організувати комплексну роботу зі студентами, забезпечуючи баланс між практичними та теоретичними аспектами та критично ставлячись до нових навчальних методик, які можуть відволікати від головної мети – досягнення виконавської досконалості.

Специфіка засвоєння сучасної музичної мови дає підґрунтя для комплексного дослідження та розробки: з практичної, теоретичної, методичної позиції та з урахуванням виконавських традицій певної творчої школи. Водночас запропоновані підходи не можна розглядати як єдино правильні у роботі із творами надекспресивного типу інтонування (див. праці Є. Бондар).

Взаємодія між традиціями школи та індивідуальною інтерпретацією диригента є динамічною та індивідуалізованою. Деякі диригенти вважають традиції школи основою якості виконання, інші ж бачать їх як вихідну точку

для експериментів та інновацій. Відомості про традиції школи, поєднані з власним баченням та місією диригента, є важливими для успішного виконання хорової музики. Протиставлення стильової ідентичності диригента та його здатності до сприйняття і реалізації концепцій інших музикантів є, на наш погляд, необґрунтованим. Спільні інтерпретаторські концепції зазвичай формуються в процесі гармонізації різних стилів, а не в умовах повного розчинення їх у творчому задумі одного музиканта. Виконавська діяльність диригента, що відрізняється його індивідуальним стилем, має колективний характер, і це відображається на його виконанні. Створення колективної інтерпретації та її психологічні умови – цікава та перспективна наукова проблема, яка ще потребує досліджень. Ця проблема має важливе значення для хорових шкіл, що шукають компроміс між традиціями та нововведеннями в хоровому виконавстві.

Висновки. Сучасний диригент-хормейстер має володіти комплексом технічно-психологічних та музично-художніх методів впливу на виконавський колектив, широкими знаннями, глибокою ерудицією, творчою сміливістю та інноваційними підходами. Традиції виконавської хорової школи значною мірою впливають на формування індивідуального виконавського стилю хорового диригента, будучи джерелом навчання та натхнення, а також викликом і стимулом для інновацій та експериментів.

Безперечно, у всіх диригентсько-хорових школах важливо шанувати, зберігати та передавати регіональну художньо-інтонаційну специфіку хорового мислення, а також утримувати виконавські, педагогічні та науково-методичні традиції у вихованні хормейстерів, адже унікальність виконавської та педагогічної діяльності є важливим аспектом історико-культурної спадщини. З іншого боку, відкритість до взаємодії як із регіональними, так і зі світовими хоровими школами, а також плюралізм концепцій, що впливають на виконавську практику, є значущим стимулом еволюції національної хорової школи.

Отже, освітня інтеграція формує творчу особистість хормейстера, вокальна підготовка забезпечує інструментальну базу, а опанування сучасної музичної мови відкриває можливості для репертуарного розширення та реалізації власного виконавського стилю. Взаємодія цих трьох аспектів сприяє появі диригента-хормейстера нової генерації, що згодом сприятиме збагаченню школи новими творчими здобутками. Втім, в умовах стрімких змін важливо зберігати баланс між традиціями школи та новаціями, так звану еволюційну спадкоємність. Цей аспект проблеми є перспективним для подальших досліджень.

Список використаної літератури

1. Бондар Є. Професійне хорове виконавство і освіта в Україні: І половина ХХ століття. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти* : зб. наук. статей / ред.-упоряд. Л. В. Русанова. Харків : Вид-во ТОВ "С.А.М.", 2012. Вип. 37.

2. Бондар Є. М. Художньо-стильовий синтез як феномен сучасної хорової творчості : монографія. Одеса : Астропринт, 2019. 388 с.
3. Віла-Боцман О. Питання хорової фахової освіти: сучасна хорова звучність та оновлення змісту практичних дисциплін : *тези V Всеукр. наук.-практ. конф. "Диригентсько-хорова освіта: синтез теорії та практики"* (28 жовтня 2021). Харків, 2021. С. 82–85.
4. Віла-Боцман О. Питання хорової фахової освіти: традиції творчої школи та індивідуальні підходи. *Захід-схід: культура і мистецтво : тези Міжнар. наук.-творч. конф. (25–28.09.2021)*. Одеса : Астропринт, 2021.
5. Віла-Боцман О. Трансформація фахової хорової освіти в умовах сучасних соціокультурних викликів : *тези Всеукр. наук.-творч. конф. "Одеська хорова школа: традиції та новації"* (14–15 листопада 2023). Одеса, 2023 С. 50–53.
6. Горчакова В. Міжпредметні зв'язки сольфеджіо і спеціальності : навч. посібник. Одеса : АСП, 1997. 55 с.
7. Гребенюк Н. Вокально-виконавська творчість: психолого-педагогічний та мистецтвознавчий аспекти. Київ : НМАУ, 1999. 271 с.
8. Дичко Л. Сучасний стан хорового мистецтва; тенденції розвитку : матеріали до укр. мистецтва. Київ, 2003. Вип. 2. С. 18–22.
9. Катрич О. Індивідуальний стиль музиканта-виконавця (теоретичні та естетичні аспекти) : автореф. дис... канд. мистецтвознав. : 17.00.03. Київ, 2000. 17 с.
10. Лащенко А. З історії Київської хорової школи [Текст]. Київ : Музична Україна, 2001. 196 с.
11. Лащенко А. Новітні тенденції сучасного хорового мистецтва. Музичне виконавство. *Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського*. Київ : Кий, 2001. Вип. 18. Кн. 7. 302 с.
12. Лащенко А. Проблеми дослідження вітчизняної хорової культури. Музична україністика в контексті світової культури. *Українське музикознавство : наук.-метод. зб.* Київ, 1998. Вип. 28. С. 13–24.
13. Мартинюк А. Диригентсько-хорова школа в українській освіті. *Теоретичні та практичні засади культурології*. Запоріжжя : ЗДУ, 2000. Вип. 3. С. 106–112.

References

1. Bondar, Y. (2012). Profesiynne khorove vykonavstvo i osvita v Ukraini: I polovina XX stolittia. *Problemy vzaiemodiyi mystetstva, pedahohiky ta teorii i i praktyky osvity: zb. nauk. statei.* / red.-uporiad. L. V. Rusanova. Kharkiv: Vyd-vo TOV "S.A.M.", 37 [in Ukrainian].
2. Bondar, Y. (2019). Khudozhno-stylovyi syntez yak fenomen suchasnoyi khorovoyi tvorchosti: monohrafiya. Odesa: Astroprint [in Ukrainian].
3. Vila-Botsman, O. (2021). Pytannia khorovoyi fakhovoyi osvity: suchasna khorova zvuchnist ta onovlennia zmistu praktychnykh dystsyplin: *tezy V Vseukr. nauk.-prakt. konf. "Dyryhentsko-khorova osvita: syntez teorii ta praktyku"* (28 zhovtnia 2021). Kharkiv, 82–85 [in Ukrainian].

4. Vila-Botsman, O. (2021). Pytannia khorovoyi fakhovoyi osvity: tradytsiyi tvorchoyi shkoly ta individualni pidkhody. *Zachid-skhid: kultura i mystetstvo: tezy mizhnar. nauk.-tvorch. konf.* (25–28.09.2021). Odesa: Astroprint [in Ukrainian].
5. Vila-Botsman, O. (2023). Transformatsiia fakhovoyi khorovoyi osvity v umovakh suchasnykh sotsiokulturnykh vyklykiv: *tezy Vseukr. nauk.-prakt. konf. "Odeska khorova shkola: tradytsiyi ta novatsiyi"* (14–15 lystopada 2023). Odesa, 50–53 [in Ukrainian].
6. Horchakova, V. (1997). Mizhpredmetni zviazky solfedzhio i spetsialnosti: navch. posibnyk. Odesa: ASP [in Ukrainian].
7. Grebenyuk, N. (1999). Vokalno-vykonavska tvorchist: psykholohopedagogichnyi ta mystetstvoznavchy aspekty. Kyiv: NMAU [in Ukrainian].
8. Dychko, L. (2003). Suchasnyi stan khorovoho mystetstva; tendentsiyi rozvytku: materialy do ukr. mystetstva. Kyiv, 2, 18–22 [in Ukrainian].
9. Katrych, O. (2000). Individualnyi styl muzykanta-vykonavtsia (teoretychni ta estetychni aspekty) : avtoref. dys.... kand. mystetstvoznavstva: 17.00.03. Kyiv [in Ukrainian].
10. Lashchenko, A. (2001). Z istoriyi Kyivskoyi khorovoyi shkoly. Kyiv: Muzychna Ukraina [in Ukrainian].
11. Lashchenko, A. (2001). Novitni tendentsiyi suchasnoho khorovoho mystetstva, Muzychne vykonavstvo. *Naukovyi visnyk NMAU im. P. I. Chaikovskoho*, 18, 7. Kyiv: Kyy [in Ukrainian].
12. Lashchenko, A. (1998). Problemy doslidzhennia vitchyznyanoi khorovoyi kultury. Muzychna ukrajinistyka v konteksti svitovoyi kultury. *Ukrayinske muzykznavstvo: nauk.-metod. zb.*, 28, 13–24. Kyiv [in Ukrainian].
13. Martyniuk, A. (2000). Dyryhentsko-khorova shkola v ukrajiniskiy osviti. *Teoretychni ta praktychni zasady kulturologiyi*, 3, 106–112. Zaporizhzhia : ZDU [in Ukrainian].

FORMATION OF THE CHORAL CONDUCTOR: SCHOOL TRADITIONS AND MODERN TRENDS

Oleksandr VILA-BOTSMAN

*Odesa National Academy of Music named after A. V. Nezhdanova,
Department of Choral Conducting,
Novoselskogo Str. 63, Odesa, Ukraine
e-mail: avilabotsman@gmail.com*

The article explores three key aspects essential to the development of contemporary choir conductors within the context of the evolving national choral school in Ukraine, particularly focusing on the Odesa choral school. The study underscores the significance of integrating traditional and modern educational practices to foster the professional growth of choir conductors.

The first aspect examined is the creative development of a conductor through educational integration and an interdisciplinary approach in professional training. This includes the application of a wide array of educational tools that enhance the creative abilities

of young conductors by bridging various disciplines within music education. Emphasis is placed on the need for comprehensive training that encompasses theoretical knowledge, practical skills, and artistic creativity, ensuring a well-rounded professional education.

The second aspect discussed is the vocal training of choir performers, which includes practical, stylistic, and physiological components. The practical aspect involves the incorporation of vocal techniques into the training program, focusing on the development of fundamental skills such as intonation accuracy, rhythmical precision, and clear articulation. Stylistically, the study notes the expansion of the choral sound palette, influenced by contemporary trends and the inclusion of diverse musical genres. Physiological training is highlighted as crucial, considering the varied vocal demands placed on choir singers by modern repertoires.

The third aspect focuses on the challenges young choir conductors face in mastering modern musical language, particularly the melodic and rhythmic diversity found in contemporary choral works. The article emphasizes the necessity for methodological revisions in teaching approaches to better equip conductors with the skills required to navigate these complexities. This involves an analysis of contemporary music theory and practical application in choral settings, fostering a deeper understanding and mastery of modern compositions.

The article concludes by asserting the importance of balancing innovative educational methods with the preservation of traditional choral school practices. This synergy is essential for developing a new generation of choir conductors capable of meeting contemporary artistic demands while upholding the rich heritage of choral traditions. The interaction of these aspects facilitates the formation of a versatile and adaptive choir conductor, prepared to contribute to the progress of modern choral art.

Keywords: contemporary choral art, Ukrainian choral schools, performance traditions, choir conductor, educational integration, vocal training, modern musical language.

Стаття надійшла до редколегії 17.08.2024

Прийнята до друку 28.10.2024